

Vytautas Bakas. Ar teisiamos partijos atstovas turėtų vadovauti Seimui?
2020 m. lapkričio 11 d.

Ar vienas iš aukščiausių postų valstybėje atiteks teisiamai ir minimalų rinkėjų pasitikėjimą turinčiai partijai? Deja, šis klausimas šiandien iš politinės darbotvarkės išbrauktas, ir jo nekelia nei nauji valdantieji, nei naujoji opozicija.

Po 2020 m. Seimo rinkimų rezultatų valdančiąją koaliciją sudarė Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD), Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio ir Laisvės partijos. Jos formuos Vyriausybę ir Seimo vadovybę.

Derybų pradžioje nė 7 proc. rinkėjų balsų nesurinkęs, politinės korupcijos byloje teisiamas Liberalų sąjūdis pareiškė norą užimti Seimo Pirmininko bei trijų ministrų postus.

Jeigu taip nutiktų ir šis Liberalų sąjūdžio lyderės Viktorijos Čmilytės-Nielsen prašymas būtų patenkintas, pirmą kartą Lietuvos istorijoje turėtume atvejį, kai vieną iš aukščiausių postų valstybėje užima rinkėjų pasitikėjimą praradusi ir už korupciją teisiamą partiją.

Priminsiu, kad 2018 metų balandžio mėnesį teismui buvo perduota vadinamoji „MG Baltic“ politinės korupcijos byla. Joje pareikšti įtarimai trims juridiniams asmenims: šiuo metu postų Vyriausybėje ir Seime siekiančiam Liberalų sąjūdžiui, Darbo partijai bei koncernui „MG Baltic“. Taip pat fiziniams asmenims - buvusiems šių partijų lyderiams ir kitiems nariams.

Liberalų sąjūdis, kuriam po korupcijos skandalo vadovauja Viktorija Čmilytė-Nielsen, įtariamas kyšininkavimu, prekyba poveikiu ir piktnaudžiavimu. „MG Baltic“ įtariamas šios partijos papirkimu ir prekyba poveikiu.

Kuo reikšminga Seimo Pirmininko pozicija?

Vadovaujantis Konstitucijos 103 str., Seimo Pirmininkas teikia Konstitucinio Teismo teisėjo kandidatūrą.

Kaip žinia, šio teismo teisėjų nepavyko paskirti, todėl aukštų teisėjų teikimas bus vienas aktualiausių naujojo Seimo Pirmininko darbų.

Seimo pirmininkas, pagal pareigas, tampa Valstybės Gynimo Tarybos nariu (Konstitucijos 140 str.).

Konstitucijoje numatytais atvejais, Seimo Pirmininkas eina valstybės Prezidento pareigas, jam atskaitingi Seimo skiriami pareigūnai, jis skiria Seimo kontrolierių, kuris, be kita ko, turi išimtinis įgaliojimus vertinant žvalgybų veiklos teisėtumą.

Seimo Pirmininkas gali susipažinti su valstybės ir sąjungininkų paslaptimis.

Pagal valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą, Seimo pirmininkas šią teisę įgyja paskirtas į pareigas, jam nereikalinga papildoma specialiųjų tarnybų patikra.

Maža to, Seimo pirmininkas tokią teisę suteikia kitiems Seimo nariams.

Jei atsitiktų taip, kad teisiamos už korupcinius nusikaltimus partijos atstovas užimtų Seimo Pirmininko pareigas, turėtume susitaikyti su tuo, jog teisiamą partiją ir jos nariai, o per juos, tikėtina, partijai didelę įtaką turėjęs koncernas „MG Baltic“ bei su juo susiję asmenys, turėtų tiesioginę įtaką skiriant teisėjus, priimant sprendimus svarbiausiais nacionalinio saugumo klausimais.

Savi žmonės aukštuose valstybės postuose – sena oligarchų svajonė

Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (NSGK) atliktas parlamentinis tyrimas dėl asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimo neteisėto poveikio valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimos neteisėtos įtakos politiniams procesams visuomenei atskleidė informaciją apie tai, kad koncerno „MG Baltic“ vadovai, siekdami užsitikrinti finansinę naudą ir

asmeninę įtaką, dar 2002 m. parengė ilgalaikę veiklos vystymo strategiją, kuri iki šiol buvo nuosekliai ir kryptingai įgyvendinama.

Strategijoje buvo įvardyti šie pagrindiniai tikslai:

- sumažinti valstybinės valdžios ir valdymo, teismų ir kitų institucijų neigiamą poveikį (įtaka teisės aktams ir taikomų sankcijų sumažinimas);
- sukurti ir palaikyti nuolatinį ryšius valdžios ir valdymo institucijose, gauti informaciją iš svarbių institucijų (Seimo, Vyriausybės);
- lobistinė veikla, kurios rezultatai vertinami pagal įtakai paklūstančių struktūrų skaičių.

Strategijai įgyvendinti buvo pasitelkiami kai kurie politikai, valstybės tarnautojai ir pareigūnai, įtraukiami įvairiais neteisėtais būdais – renkant konfidencialią ar asmenis kompromituojančią medžiagą, siekiant papirkti, darant įtaką, manipuliuojant informacija visuomenės informavimo priemonėse.

Koncerno „MG Baltic“ vadovai, veikdami savarankiškai ir naudodami koncerno lėšas, nuosekliai plėtojo veiklą, kuria buvo siekiama neteisėtais būdais užsitikrinti valstybės ir savivaldybių politikų, valstybės ir savivaldybių įmonių vadovų, valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių vadovų nuolatinę paramą, sukūrė korupciniais ryšiais, neteisėtu poveikiu paremtą įtakos sistemą, skirtą paremti sau naudingus sprendimus valstybės ir savivaldybių lygiais.

Ypatingą nerimą kelia tai, kad ši asmenų grupė per sau palankius politikus, valstybės tarnautojus, valstybės įmonių darbuotojus, jų vadovus, naudodamasi neteisėtais daroma įtaka, atstovavo ir, Komiteto duomenimis, tebeatstovauja ne tik savo, bet ir kitų įmonių, įskaitant „Rosatom“, interesams. Dauguma šių interesų yra susiję su siekiu pakeisti Lietuvos Respublikos geopolitinę kryptį.

Komiteto duomenimis, „MG Baltic“ ir politikų sukurtas neteisėtos įtakos ir pasipelnymo tinklas apraizgė dešimt ministerijų, valstybės institucijas, valstybės įmones.

Ryšiai su Liberalų sąjūdžiu koncernui „MG Baltic“ užtikrindavo milijoninius sandorius viešuosiuose pirkimuose net ir krizės laikotarpiu.

NSGK, prieš dvejus metus atlikęs parlamentinį tyrimą, paviešino informaciją apie Liberalų sąjūdžio sąsajas su koncerno „MG Baltic“ vadovais, šios partijos atsiradimo aplinkybes 2006-ais metais.

Paaiškėjo, kad „MG Baltic“ vadovai, siekdami konkurencinio pranašumo, dėjo pastangas, kad Seime atsirastų būtent koncerno interesus geriau tenkinanti liberalų partija, tad įsikūrus Liberalų sąjūdžiui, su koncerno vadovais buvo aptariami šios partijos kandidatai į pareigas Seime ir Vyriausybėje.

Užsitikrinę paramą Seime, „MG Baltic“ atstovai siekė laimėti viešųjų pirkimų konkursus, kurie užtikrintų ilgalaikę pelningą veiklą koncerno įmonėms.

Koncerno „MG Baltic“ atstovus labiausiai domino didelės vertės Susisiekimo ministerijai pavaldžių įmonių ir įstaigų organizuojami rangos darbų konkursai.

Pavyzdžiui, koncernas, kartu su pagrindine savo partnere - įmone „Kauno tiltai“, 2009–2013 m. laimėjo AB „Lietuvos geležinkeliai“ organizuotų rangos darbų pirkimo konkursų, kurių bendra vertė (su PVM) viršijo 1 mlrd. litų (tai sudarė apie 10 proc. visų AB „Lietuvos geležinkeliai“ vykdytų viešųjų pirkimų). Neoficialių susitarimų eiga dėl pirkimų kontroliavo pats koncerno prezidentas Darius Mockus.

Nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2016 m. vidurio koncerno „MG Baltic“ valdoma AB „Mitnija“ kartu, su kitais partneriais, laimėjo 33 universitetų ir sveikatos priežiūros įstaigų skelbtus viešųjų pirkimų konkursus, kurių bendra vertė (su PVM) viršija 100 mln. eurų.

Kaip Mindaugas Bastys susijęs su Liberalų sąjūdžiu?

Šios, ką tik pasibaigusios, kadencijos Seimo narys Mindaugas Bastys Konstitucinio Teismo buvo pripažintas sulaužęs priesaiką ir šiurkščiai pažeidęs Konstituciją.

Paaiškėjo, kad Seimo narys veikė priešingai nacionalinio saugumo interesams, siekė atstovauti „Rosatom“ interesams, kuriais buvo siekiama pakeisti Lietuvos geopolitinę kryptį.

Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas 2017 -2018 m. aiškinosi Rusijos energetikos interesų lobistų, politikų, verslo ir žiniasklaidos veikėjų įtakos tinklą, kuris siekė sugriauti Lietuvos energetinės nepriklausomybės planus: „Pažymėtina, kad, pagal Komitetui pateiktus duomenis, prieš 2012 m. Seimo rinkimus įmonių grupės „Arvi“ vadovas, Rusijos Federacijos garbės konsulas Vidmantas Kučinskas protegavo M. Bastį ir siekė, kad po Seimo rinkimų formuojant naująją Vyriausybę jis būtų paskirtas žemės ūkio ministru. Išnaudodamas savo ryšius su Albinu Januška ir tuometiniu Baltijos agroverslo instituto vadovu Raimundu Lopata, jis rūpinosi viešosios nuomonės apie M. Bastį, kaip galimą būsimą žemės ūkio ministrą, formavimu. Šiuo tikslu apie M. Bastį buvo kuriami vaizdo klipai, rengiamos konferencijos, kuriose M. Bastys dalyvavo. 2012 m. spalio mėn. Darbo partijai viešai paskelbus, kad formuojant naująją Vyriausybę viena iš pageidautinų ministerijų yra būtent Žemės ūkio ministerija, koncerno „Arvi“ vadovas V. Kučinskas nurodė koncerno viceprezidentui įtikinti Lietuvos socialdemokratų partijos (toliau – LSDP) pirmininką Algirdą Butkevičių „neatiduoti“ Darbo partijai šios ministerijos. V. Kučinskas teigė, kad „Arvi“, siekdamas turėti „savą“ žemės ūkio ministrą, daug nuveikė, kad Seimo rinkimuose Suvalkijoje nugalėtų koncerno remti LSDP kandidatai“ (2018 m. birželio 5 d. Nr. XIII-1228 LE Seimo nutarimo ištrauka).

Dabartiniais Liberalų sąjūdžio vadovams ir nariams buvo puikiai žinomas R. Lopatos vaidmuo M. Basčio rinkimų kampanijoje, jo sąsajos su neteisėtą įtaką Lietuvos politinei sistemai siekiančia įgyvendinti „Arvi“ įmonių grupe.

Nepaisant to, profesorius, politologas R. Lopata, gavęs aukštą 7-ąją numerį V. Čmilytės-Nielsen vadovaujamo Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio partijos sąrašė, tapo ką tik išrinkto Seimo nariu.

Parlamentinio tyrimo metu NSGK nepavyko p. R. Lopatos apklausti apie jo sąsajas su „Rosatom“, „Arvi“, M. Basčiu, kadangi jis, kaip ir šiuo metu koncerne „MG Baltic“ dirbantis buvęs Vilniaus apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras Ramutis Jancevičius, atsisakė atvykti į komiteto posėdį.

Liberalų sąjūdžio taikinyje neteisėtus politikų ir verslo ryšius atskleidę specialiųjų tyrimų tarnybų pareigūnai?

Atsakymo reikalauja ir Liberalų sąjūdžio rinkimų kampanija, kurios metu partijos socialiniuose tinkluose liejosi nepasitenkinimas Specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) veikla, buvo kaltinami buvusieji jos vadovai.

Išpuoliai prieš „MG Baltic“ ir Liberalų sąjūdžio neteisėtus ryšius atskleidusią Specialiųjų tyrimų tarnybą ir jos vadovus buvo platinami oficialioje Liberalų sąjūdžio paskyroje *Instagram*, Facebook oficialiose spaudos konferencijose.

Ar ši aplinkybė neturėtų kelti susirūpinimo, jog gavę daugiau valdžios, Liberalų sąjūdžio nariai bandys įtakoti teisėsaugą, keršyti pareigūnams, atskleidusiems žemus šios partijos politinės etikos standartus ir galimai nusikalstamus veiksmus?

Ar teisiamos partijos atstovai Seimo vadovybėje ir Vyriausybėje atitiktų nepriekaištingos reputacijos kriterijus?

Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų kandidatė į Premjerės postą Ingrida Šimonytė teigia, kad jai atvirumas ir skaidrumas politikoje yra vienos svarbiausių vertybių.

Koalicijos sutartyje, kurią pasirašė daugumą formuojantys partijų lyderiai, kaip vertybinis įsipareigojimas įtvirtintas skaidrumo ir aukščiausių politinės etikos standartų įsipareigojimas.

Remiantis juo, koalicijos lyderiai moralinius ir etikos kriterijus savo veiklai žada kelti tolygiai teisiniams, suprasdami, kad politinės atsakomybės prisiėmimui pakanka ir vien moralinių priežasčių.

Politinę kultūrą Valstybėje žadama stiprinti ir žmonių pasitikėjimą politika grąžinti asmeniniu pavyzdžiu.

Sutartyje įtvirtinamas reikalavimas - užtikrinti nulinę toleranciją korupcijai. Ir lygiagrečiai – sutarimas atiduoti vieną aukščiausių Valstybėje postų teisiama už politinę korupciją partijos atstovams.

Mano nuomone, toks skaidrumo ir aukščiausių politinės etikos standartų įsipareigojimas reiškia, kad teisiama partija negali užimti ne tik Seimo pirmininko pareigų - jai negali būti patikėti net ministrų postai.

Vytautas Bakas yra Lietuvos Respublikos Seimo narys, 2016-2019 m. parlamentinio Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas